



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS  
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME  
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

## DRUGI ODJEL

### **PREDMET VUKUŠIĆ protiv HRVATSKE**

*(Zahtjev br. 37522/16)*

### PRESUDA

Članak 3. (materijalni aspekt) • Nečovječno i ponižavajuće postupanje • Neopravdano dugotrajan smještaj zatvorenika, bez odjeće, u posebno osiguranoj obloženoj prostoriji neprekidno uključenih svjetala • Trajanje mjere smještaja ukazivalo je na to da je svrha smještaja bila kažnjavanje • Vezanje ruku i nogu podnositelja zahtjeva četiri dana nije bilo nužno i čini se da je bilo u suprotnosti s domaćim pravom  
Članak 3. (materijalni aspekt) • Ponižavajuće postupanje • Neodgovarajući zatvorski uvjeti

STRASBOURG

14. studenoga 2023.

KONAČNA

14. veljače 2024.

*Ova presuda je konačna, no može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*



**U predmetu Vukušić protiv Hrvatske,**

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Arnfinn Bårdsen, *predsjednik*,

Jovan Ilievski,

Egidijus Kūris,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Diana Sârcu,

Davor Derenčinović, *suci*,

i Hasan Bakırcı, *tajnik odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 37522/16) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Zoran Vukušić („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 24. lipnja 2016.,

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) obavijesti o prigovorima o dugotrajnom zadržavanju podnositelja u posebno osiguranoj prostoriji i navodnom zlostavljanju u Zatvoru u Splitu, kao i uvjetima smještaja u Zatvoru u Splitu i Zatvoru u Zagrebu, a da se ostatak zahtjeva odbaci kao nedopušten,

očitovanja stranaka,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 17. listopada 2023.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

## UVOD

1. Predmet se odnosi na dugotrajno zadržavanje podnositelja zahtjeva u posebno osiguranoj prostoriji i navodno zlostavljanje podnositelja od strane zatvorskih čuvara u Zatvoru u Splitu, kao i uvjete njegova smještaja u Zatvoru u Zagrebu i Zatvoru u Splitu. Podnositelj prigovara zbog povrede članka 3. Konvencije.

## ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1979. i živi u Zagrebu. Zastupala ga je gđa L. Horvat, odvjetnica u Zagrebu.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

4. Činjenično stanje predmeta može se sažeti kako slijedi.

5. Podnositelj zahtjeva boravio je u Zatvoru u Zagrebu od 28. svibnja do 29. lipnja 2011., a zatim ponovno od 21. veljače 2012. do 27. ožujka 2013. Sve sobe u kojima je boravio u tom zatvoru bile su površine 19,53 m<sup>2</sup>, a u različitim razdobljima dijelilo ih je tri do sedam zatvorenika. Sobe su imale i sanitarni čvor površine 1,57 m<sup>2</sup> odvojen od ostatka sobe zidom visine 180 cm.

6. Od 29. lipnja 2011. do 21. veljače 2012. podnositelj je boravio u Zatvoru u Splitu. Od 29. lipnja 2011. do 13. srpnja 2011. boravio je u sobi površine 27,74 m<sup>2</sup>, uključujući i sanitarne čvorove, s još sedam do devet zatvorenika. Od 14. srpnja 2011. do 8. siječnja 2012. boravio je u sobi površine 17,64 m<sup>2</sup>, uključujući i sanitarne čvorove, s još četiri do pet zatvorenika.

7. Tijekom cijelog boravka podnositelj zahtjeva počinio je niz stegovnih prijestupa, a zatvorske vlasti njegovo su ponašanje često ocjenjivale ocjenom „ne zadovoljava”.

8. Prema navodima podnositelja zahtjeva, započeo je štrajk glađu jer je htio biti premješten u Zatvor u Zagrebu. Dana 18. siječnja 2012. u približno 17 sati podnositelja su pretukli zatvorski čuvari, zbog čega je izgubio svijest i udario glavom o pod. U konačnici je odveden u bolnicu gdje je snimka glave pokazala da ima hematoma na glavi i potres mozga. Podnositelj zahtjeva naknadno je naveo da se navedeni incident možda dogodio 19. ili 20. siječnja 2012. (vidi stavak 53 ove presude).

9. Prema navodima Vlade, dana 20. siječnja 2012. u 15.50 zatvorski čuvari zatekli su podnositelja u kupaonici njegove sobe razodjevenog ispred razbijenog ogledala, a tvrdio je da ga je razbio kako bi se ozlijedio te je prijetio samoubojstvom. Tri zatvorenika iz njegove sobe potvrdila su da je ranije od njih tražio britvu i da je pao na pod. Zatvorski čuvari potom su podnositelja prisilno izveli iz sobe dok je on i dalje izvikivao prijetnje i tražio premještaj u Zagreb. Podnositelj zahtjeva zatim je odveden u bolnicu gdje mu je dijagnosticiran udarac u glavu, nakon čega je vraćen u zatvor.

10. U rukom pisanoj bilješci sastavljenoj 20. siječnja 2012. podnositelj je naveo da je drugi dan zaredom odbijao hranu jer je htio biti premješten u drugi zatvor bliže svojoj obitelji i da je, dok su ga toga dana prisilno premještali iz jedne sobe u drugu, izgubio svijest i udario glavom o pod.

11. Dana 20. siječnja 2012. u 15.55, radi sprječavanja daljnjeg samoozljeđivanja i uznemiravanja drugih zatvorenika, upraviteljica zatvora naredila je da se podnositelja smjesti u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari, takozvanu „gumenjaru”, na 48 sati.

12. Prema navodima podnositelja zahtjeva, posebno osigurana prostorija bila je izrazito prljava od fekalija, svjetlo je bilo upaljeno cijelo vrijeme tako da nije mogao spavati, a ondje je boravio potpuno gol. Bila je zima, nije bilo grijanja, a ventilacija je radila cijelo vrijeme pa je drhtao. Budući da nije imao redoviti pristup sanitarnim čvorovima, bio je prisiljen mokriti i vršiti nuždu po sebi.

13. Prema navodima Vlade, zatvorenici su redovito čistili sobu, ali je podnositelj zahtjeva odbijao čistiti za sobom. Soba je imala i podno grijanje te se grijala i odozgo od podnog grijanja na gornjem katu. Noćima su stražari nekoliko puta provjeravali podnositelja zahtjeva i odvodili ga na korištenje sanitarnih čvorova kad god je to bilo potrebno. Redovito ga je posjećivao i liječnik iako je često odbijao preglede.

14. Zbog podnositeljeve nesuradnje s vlastima i daljnjih prijetnji samoozljeđivanjem mjera zadržavanja u posebno osiguranoj prostoriji produljivana je svakih 48 sati do 31. siječnja 2012., kada je odveden u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu.

15. Nakon povratka u Zatvor u Splitu, dana 16. veljače 2012. podnositelj je smješten u običnu sobu. Nakon što je odbio večeru i progutao dvije baterije i dio daljinskog upravljača odveden je u bolnicu gdje je odbio pregled.

16. Dana 17. veljače 2012., nakon što je podnositelj ponovno zaprijetio da će progutati još predmeta, ponovno je smješten u posebno osiguranu prostoriju, gol, s neprestano uključenim svjetlima, a ovaj put ruke i noge bile su mu vezane liscama i remenjem. Podnositelj zahtjeva tvrdi da uopće nije mogao spavati zbog svjetla i otečenih šaka i položaja ruku. Mjera vezanja redovito je produljivana svakih 12 sati do 20. veljače 2012., a njegov smještaj u posebnoj prostoriji produljen je do 21. veljače 2012., kada je podnositelj premješten u Zatvor u Zagrebu.

17. U rujnu 2012. podnositelj je podnio kaznenu prijavu u kojoj je naveo da su čuvari u Zatvoru u Splitu počinili razna kaznena djela na njegovu štetu, uglavnom tako što su ga smjestili u „gumenjaru” i ondje držali u užasnim uvjetima prekomjerno dugo. Tražio je i da se pribave sigurnosne snimke iz zatvora kako bi se „osigurali dokazi o kaznenim djelima koje je počinilo osoblje Zatvora u Splitu”. Nakon provedenih izvida kaznenih djela Državno odvjetništvo u Splitu 6. prosinca 2012. odbacilo je njegovu prijavu.

18. Podnositelj zahtjeva podnio je i nekoliko pritužbi u vezi s uvjetima u zatvoru različitim tijelima, ali bez uspjeha.

19. Dana 26. travnja 2013. podnositelj zahtjeva podnio je tužbu protiv države tražeći naknadu štete zbog loših uvjeta u kojima je boravio dok je bio u zatvoru i zbog „torture” kojoj su ga podvrgnuli zatvorski čuvari 18. siječnja 2012. Presudom od 22. svibnja 2015. Općinski građanski sud u Zagrebu odbio je njegov tužbeni zahtjev kao neosnovan, između ostalog, jer podnositelj nije došao na ročište na koje je bio pozvan radi saslušanja i jer nije dokazao da je nastala ikakva šteta.

20. Njegovu žalbu protiv te presude Županijski sud u Zagrebu odbio je 15. ožujka 2016., a naknadnu ustavnu tužbu Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je 9. listopada 2018. Potonja odluka dostavljena je punomoćniku podnositelja zahtjeva 1. veljače 2019.

## MJERODAVNI PRAVNI OKVIR

### I. DOMAĆI MATERIJALI

21. Mjerodavno domaće pravo i praksa izloženi su u predmetu *Ulemek protiv Hrvatske* (br. 21613/16, stavci 38. – 57., 31. listopada 2019.).

22. Mjerodavne odredbe Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine br. 128/99 s naknadnim izmjenama i dopunama), koji je bio na snazi u relevantno vrijeme, glasile su kako slijedi:

**Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti**

**Članak 135.**

„(1) Prema zatvoreniku kod kojeg postoji opasnost od bijega, nasilnih radnji prema osobama ili stvarima, opasnost od samoubojstva ili samoozljeđivanja, ili ugrožavanja sigurnosti i reda koje se na drugi način ne mogu otkloniti, mogu se narediti posebne mjere održavanja reda i sigurnosti.

(2) Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti jesu:

...

4) smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari,

5) smještaj na odjel pojačanog nadzora,

6) vezanje ruku liscama, a po potrebi i nogu,

...“

**Izvršavanje posebnih mjera sigurnosti**

**Članak 136.**

„(1) Posebne mjere sigurnosti ... naređuje upravitelj. ...

...

(4) Mjera iz članka 135. stavka 2. točke 4., 5., 6., 7. i 8. ovoga Zakona izvršava se pod nadzorom liječnika.

...

(8) Smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari može trajati najdulje četrdeset osam sati jednokratno. Upravitelj će pribaviti suglasnost liječnika za izvršavanje ove mjere u roku od šest sati od početka njezina izvršavanja. Tijekom izvršavanja ove mjere zatvoreniku se jamči nesmetano zadovoljavanje fizioloških potreba. ...“

**Vezanje**

**Članak 138.**

„(1) Vezanje liscama ne smije se primijeniti kao mjera kažnjavanja već isključivo radi ograničenja kretanja.

(2) Vezanje liscama može trajati jednokratno najdulje dvanaest sati u dvadeset četiri sata.“

23. Mjerodavni dio Izvješća pučke pravobraniteljice Republike Hrvatske za 2013. godinu glasi kako slijedi:

„Iako nacionalno zakonodavstvo koje uređuje postupanja prema osobama lišenim slobode i uvjete u kojima se one nalaze, generalno ocjenjujemo dobrim, postoji i prostor za poboljšanje. ... [R]azlozi za to ipak proizlaze iz njegovih suštinskih nedostataka, koji se primjerice odnose na provođenje posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti, provođenje stegovnih postupaka, definiranje stegovnih prijestupa, ali i brojnih drugih. Temeljem podataka koje smo prikupili tijekom obilazaka i postupanja po pritužbama zatvorenika, smatramo da je provođenje posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti

nedovoljno jasno propisano, naročito ima li se na umu da se primjenom i izvršavanjem ovih mjera dodatno ograničavaju prava zatvorenika. Primjerice, provođenje posebne mjere održavanja reda i sigurnosti - smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari, propisana je samo u jednom stavku [zakona], kojim nije propisana svrha izvršavanja ove mjere niti je jasno izvršava li se ona iz sigurnosnih ili medicinskih razloga te ima li punitivni ili preventivni karakter. Stoga se u praksi događa da se 157 smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari primjenjuje prema zatvoreniku koji prijete da će izvršiti suicid, što smatramo apsolutno neprihvatljivim. Također, iako ZIKZ propisuje da smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari može trajati najdulje četrdeset osam sati jednokratno, u praksi nije jasno koliki mora biti razmak između [dva zasebna navrata] izvršavanja ove mjere.”

## II. MATERIJALI VIJEĆA EUROPE

24. Mjerodavni dijelovi Izvješća Vladi Republike Hrvatske o posjetu Europskog odbora za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) Hrvatskoj od 19. do 27. rujna 2012., (CPT/Inf (2014)9), objavljenog 18. ožujka 2014., glase kako slijedi:

„54. U Zatvoru u Zagrebu tijekom 2012. mjera smještaja zatvorenika u 'gumenjaru' primijenjena je 68 puta, od čega je 49 puta trajala više od 40 sati (uključujući dvije uzastopne noći). Među razlozima za smještaj zatvorenika u 'gumenjare' u bilješkama u službenim evidencijama upućuje se na 'odbijanje izvršavanja naredbi' i 'kršenje pravila kućnog reda'; riječ je očito o stegovnim prijestupima.

Nadalje, prema podacima u evidencijama, mjera smještaja u 'gumenjaru' uvijek se određivala u kombinaciji s dvjema dodatnim mjerama sigurnosti (tj. 'pojačani nadzor' i vezanje ruku i nogu lisicama). Svi zatvorenici s kojima se delegacija susrela koji su bili podvrgnuti mjeri smještaja u 'gumenjaru' potvrdili su da su im ruke i noge bile vezane lisicama tijekom cijelog trajanja smještaja (lisice na rukama i nogama bile su spojene metalnim lancem koji je prolazio kroz kožni remen oko struka zatvorenika). Takvo stanje stvari u suprotnosti je s člankom 138. stavkom 2. hrvatskog Zakona o izvršavanju kazne zatvora, prema kojem je vezanje zatvorenika lisicama dopušteno kao mjera sigurnosti u *najduljem trajanju od dvanaest sati u dvadeset četiri sata*.

Nekoliko zatvorenika tvrdilo je i da su u 'gumenjaru' smješteni u donjem rublju i da je osoblje sustav klimatizacije postavilo na hlađenje. Takva situacija, ako se potvrdi, predstavljala bi ponižavajuće postupanje.

55. U Kaznionici u Glini mjera smještaja zatvorenika u 'gumenjaru' primijenjena je deset puta u prvih devet mjeseci 2012., od čega su tri trajale više od 48 sati, prema podacima u evidencijama. Za razliku od Zatvora u Zagrebu, mjera se nije uvijek određivala u kombinaciji s dodatnim mjerama sigurnosti, kao što je vezanje lisicama. Zatvorsko osoblje u Kaznionici u Glini dvaput je iskoristilo mjeru takvog smještaja tijekom prethodna dva mjeseca kako bi nepokorne zatvorenike nagovorilo da daju urin za testiranje na drogu ...

56. Mjeru smještaja zatvorenika u 'gumenjaru' obično su određivali zatvorski službenici, a kasnije je o mjeri obaviješten upravitelj. Liječnik je u roku od šest sati morao potvrditi sposobnost zatvorenika za takav smještaj (kako je predviđeno zakonom). Nadalje, liječnički pregledi obavljali su se svaka 24 sata, a zatvorski službenici bili su dužni pratiti stanje zatvorenika svaka dva sata. Na temelju evidencija u koje je delegacija izvršila uvid potvrđeno je da su to i činili. Svi zatvorenici koji su bili podvrgnuti dodatnoj mjeri vezanja lisicama dok su bili u 'gumenjari' izjavili su da

su im lisice skinute kako bi jeli obroke na stolu u hodniku prije nego što im se ruke i noge ponovno vežu liscama u 'gumenjari'. To samo po sebi pokazuje da je mjera vezanja liscama nastavljena i nakon što se zatvorenik smirio.

57. Nalazi delegacije jasno ukazuju na to da je osoblje povremeno pobjegavalo smještaju u 'gumenjaru' s ciljem kažnjavanja. Nadalje, čin vezanja nogu i ruku zatvorenika liscama povezanima metalnim lancem pričvršćenim za remen oko struka, u kombinaciji s činjenicom da se takva mjera primjenjivala tijekom duljeg razdoblja i dugo nakon što se zatvorenik smirio, mogao se smatrati nečovječnim postupanjem.

58. Smještaj zatvorenika u 'gumenjari' trebao bi trajati samo dok se dotična osoba ne smiri. Osobe smještene u 'gumenjari' trebalo bi redovito nadzirati (učestalost je određena prirodom slučaja), a zapažanje zatvorskih službenika jasno zabilježiti u evidenciji. Kada je riječ konkretno o smještaju u 'gumenjari' zatvorenika za kojeg postoji opasnost od samoozljeđivanja, ta bi se mjera trebala primijeniti samo uz odobrenje liječnika, kada su sve druge mjere bile neuspješne; a uklanjanje odjeće i osiguravanje odjeće otporne na paranje trebalo bi uslijediti nakon pojedinačne procjene rizika i treba ga odobriti liječnik.

**Odbor preporučuje da hrvatske vlasti temeljito preispitaju praksu smještaja zatvorenika u 'gumenjare' u svim ustanovama, osobito u Zatvoru u Zagrebu, uzimajući u obzir gore navedene primjedbe.”**

25. Mjerodavni dijelovi Izvješća Vladi Republike Hrvatske o posjetu CPT-a Hrvatskoj od 14. do 22. ožujka 2017., (CPT/Inf (2018) 44), objavljenog 2. listopada 2018., glase kako slijedi:

„59. Kao što je već navedeno u stavku 28., delegacija CPT-a preispitala je primjenu mjera sigurnosti u zatvorskim ustanovama koje je posjetila, a osobito smještaj zatvorenika u prostoriju bez opasnih stvari (tj. obloženu sobu poznatu i kao i 'gumenjara'). Na početku posjeta hrvatske vlasti obavijestile su delegaciju CPT-a da je uprava za zatvorski sustav u prosincu 2016. izdala uputu o navodnom moratoriju na upotrebu takozvanih 'gumenjara' u svim zatvorskim ustanovama diljem zemlje. U praksi se nastavilo primjenjivati mjeru smještaja zatvorenika u 'gumenjarama' kako bi se obuzdalo pretjerano nemirne i nasilne zatvorenike i spriječilo eskalaciju bilo kakvih incidenata, a uprave zatvorskih ustanova koje je delegacija posjetila u različitoj mjeri nisu bile upoznate ni sa kakvim uputama uprave za zatvorski sustav o toj temi.

U Zatvoru u Osijeku tijekom 2016. bila su dva slučaja smještaja zatvorenika u 'gumenjari' (površine 7,5 m<sup>2</sup> s treperavom umjetnom rasvjetom), a u prva tri mjeseca 2017. bila su dva takva slučaja. Mjera se obično primjenjivala tijekom produživanog razdoblja do 50 sati dok su zatvorenici ruke i noge bile vezane liscama spojenima metalnim lancem pričvršćenim za kožni remen oko struka, a oni su bili odjeveni samo u donje rublje. Razlozi za takav smještaj bili su različiti - 'prijetnje samoubojstvom i samoozljeđivanjem, remećenje kućnog reda, 'krhko psihičko stanje' te kao mjera nakon pokušaja bijega. U jednom slučaju zatvorenik je smješten u 'gumenjaru' s liscama na rukama, no nakon što je, prema podacima u evidenciji, obavio veliku nuždu u gumenoj sobi i dalje napadao službenika, i noge su mu vezane liscama. Unatoč tome što su mu ruke i noge bile vezane liscama, navodno se nastavio agresivno ponašati prema osoblju pa je pošprican suzavcem po licu. Prema mišljenju CPT-a, takvo se postupanje može smatrati nečovječnim i ponižavajućim... Za početak, CPT ne vidi nikakvo opravdanje za vezanje liscama ruku i nogu zatvorenika koji je smješten u 'gumenjari'. Nadalje, Odbor je zabrinut što je zatvorenik bio prisiljen obaviti nuždu u 'gumenjari', a nije odveden u zahod; štoviše, s obzirom na to da je zatvorenik u trenutku obavljanja nužde bio liscama vezan za remen pa se nije mogao skinuti, može se zaključiti da je



## PRESUDA VUKUŠIĆ protiv HRVATSKE

zatvorenik u gumenoj prostoriji zapravo bio gol ili da, u najmanju ruku, nije imao donje rublje. Konačno, primjena suzavca na zatvorenika koji je vezan na prethodno opisani način može za cilj imati samo kažnjavanje te CPT smatra da bi se protiv odgovornih članova osoblja trebalo pokrenuti istragu zbog zlostavljanja tog zatvorenika.

Zatvorski liječnik posjetio bi zatvorenike u roku od šest sati kako bi ocijenio sposobnost zatvorenika za takav smještaj (kako je predviđeno zakonom), a u nekim bi slučajevima naložio premještanje zatvorenika u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu. Ipak, zatvorski liječnik nije se usprotivio vezanju lisicama ruku i nogu zatvorenika koji su smješteni u 'gumenjari'.

U Zatvoru u Splitu, dvije 'gumenjare' (površine približno 5 m<sup>2</sup> i opremljene zvonom, ali bez pristupa prirodnom svjetlu) nisu se upotrebljavale od početka 2016.; delegacija CPT-a nije primila nikakve tvrdnje o neslužbenoj upotrebi 'gumenjara'.

U Zatvoru u Zagrebu upotreba triju 'gumenjara' koje se nalaze u modulima 1, 4 i 7 prestala je, prema podacima u relevantnim evidencijama, nakon rujna 2012. Nadalje, multidisciplinarni tim (sastavljen od službenika odjela osiguranja i odjela tretmana, kao i psihologa) ocijenio bi nužnost pribjegavanja mjeri sigurnosti za svaki pojedinačni slučaj i dao preporuke upravitelju zatvora. Ipak, delegacija je primila dvije novije vjerodostojne tvrdnje o smještaju zatvorenika u 'gumenjari' na kratka razdoblja s ciljem kažnjavanja (za slučajeve neposlušnog ponašanja i povrede kućnog reda). Oba zatvorenika smještena su u 'gumenjari' gola ili u donjem rublju te ruku na leđima vezanih lisicama na razdoblja od 30 do 60 minuta, a u jednom slučaju zatvorsko osoblje upotrijebilo je lisice na nogama. Ta dva slučaja nisu bila zabilježena u odgovarajućim evidencijama.

60. Prema mišljenju CPT-a, nemirnog zatvorenika koji predstavlja ozbiljnu opasnost za sebe ili druge može se privremeno izolirati u sobu za smirivanje dok ponovno ne uspostavi kontrolu nad ponašanjem samo kao krajnja mjera kada sve druge razumne mogućnosti (kao što je razgovor s dotičnim zatvorenikom) nisu na zadovoljavajući način ograničile te rizike. Trajanje takve mjere trebalo bi biti najkraće moguće (obično nekoliko minuta, a ne sati), a zatvorenika bi odmah trebao pregledati zatvorski liječnik kako bi ocijenio zahtijeva li njegovo psihičko stanje hospitalizaciju ili je potrebna neka druga mjera uzimajući u obzir zdravstveno stanje zatvorenika. Nema opravdanja za primjenu dodatnih sredstava za tjelesno ograničavanje slobode, kao što je vezanje ruku i nogu lisicama, i suzavca na nemirnog zatvorenika koji je već smješten u 'gumenjaru'. Nadalje, prema mišljenju Odbora, neprihvatljivo je da su zatvorenici smješteni u 'gumenjari' u donjem rublju ili čak goli. Pretjerano nemirnim zatvorenicima koji predstavljaju opasnost za sebe ili druge trebalo bi osigurati odjeću otpornu na paranje nakon pojedinačne procjene rizika i odobrenja liječnika. Svaku mjeru smještaja u 'gumenjaru' trebalo bi zabilježiti u odgovarajuću evidenciju, a upis bi trebao sadržavati vrijeme početka i završetka primjene mjere, okolnosti slučaja, razloge za primjenu mjere, ime osobe koja je mjeru odredila ili odobrila te opis svih ozljeda koje su zadobili zatvorenik ili osoblje. Konačno, dotičnoj osobi trebalo bi dati priliku da o svojem iskustvu razgovara s višim članom zdravstvenog osoblja ili nekim drugim višim članom osoblja koji je prošao odgovarajuće osposobljavanje što je prije moguće nakon završetka primjene dotične mjere sigurnosti.

**CPT preporučuje da hrvatske vlasti donesu službene pisane smjernice o upotrebi gumenjara uzimajući u obzir gore navedene kriterije.”**

## PRAVO

### I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE ZBOG SMJEŠTAJA U POSEBNO OSIGURANOJ PROSTORIJI

26. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je njegovo produljeno zadržavanje u posebno osiguranoj prostoriji bez opasnih stvari u Zatvoru u Splitu predstavljao nečovječno i ponižavajuće postupanje zabranjeno člankom 3. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

#### A. Dopuštenost

27. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

#### B. Osnovanost

##### 1. *Tvrđnje stranaka*

28. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je bio smješten u takozvanoj „gumenjari” iako su bile dostupne druge blaže mjere, kao što je odvajanje od ostalih zatvorenika. Ondje je boravio gol, a svjetla i ventilacija cijelo su vrijeme bili uključeni. S druge strane sobe nalazio se hodnik s velikim prozorima, koji su bili širom otvoreni pa je podnositelj drhtao od hladnoće. Soba je bila prljava i u njoj je bilo tragova fekalija prijašnjih zatvorenika. Tijekom drugog smještaja u navedenoj prostoriji ruke i noge bile su mu vezane neprestano gotovo 70 sati, što je bilo u suprotnosti s domaćim pravom.

29. Vlada je tvrdila da je smještaj podnositelja zahtjeva u posebno osiguranoj prostoriji bio zakonit i nužan jer je podnositelj namjerno ugrožavao svoje zdravlje, uznemiravao druge zatvorenike i uništavao zatvorski inventar, čime je ugrožavao red i sigurnost u zatvoru. Tijekom drugog boravka u osiguranoj prostoriji podnositelju su i ruke i noge morale biti vezane zbog stvarne opasnosti od samoozljeđivanja ili čak samoubojstva.

30. Vlada je nadalje navela da je mjera sigurnosti redovito prekidana prije isteka najdužeg roka trajanja, a zatim je, nakon što su službenici utvrdili da i dalje postoje razlozi za određivanje, mjera ponovno određivana. Podnositelja je također redovito pregledavao liječnik i omogućeno mu je redovito korištenje zahodom koji se nalazi izvan osigurane prostorije.

31. Kada je riječ o uvjetima u posebno osiguranoj prostoriji, Vlada je objasnila da prostorija ima podno grijanje i da se, budući da se nalazi na prvom katu, grijala i odozgo kroz podno grijanje postavljeno na drugom katu. Nadalje, sve zatvorske sobe trebali su čistiti i održavati sami zatvorenici, ali

je podnositelj zahtjeva odbijao održavati sobu čistom. Međutim, svoje fiziološke potrebe redovito je ispunjavao u sanitarnom čvoru koji se nalazi uz posebno osiguranu prostoriju.

## 2. Ocjena Suda

32. Sud ponavlja da su osobe lišene slobode u ranjivom položaju i vlasti imaju obvezu zaštititi ih. Na temelju članka 3. Konvencije država mora osigurati da način i metoda izvršenja mjere lišenja slobode osobu ne izlažu pogibelji i poteškoćama jačine koja nadilazi neizbježnu razinu patnje svojstvenu lišenju slobode i da su, s obzirom na praktične zahtjeve boravka u zatvoru, njezino zdravlje i dobrobit na odgovarajući način osigurani (vidi *Valašinas protiv Litve*, br. 44558/98, stavak 102., ECHR 2001-VIII, i *Kudła protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stavak 94., ECHR 2000-XI). Prilikom ocjene uvjeta u kojima je smještena osoba lišena slobode potrebno je uzeti u obzir kumulativni učinak tih uvjeta, kao i konkretne navode podnositelja zahtjeva (vidi *Dougoz protiv Grčke*, br. 40907/98, stavak 46., ECHR 2001-II).

33. Konkretnije, u slučajevima osamljenja razmjernost te mjere i uvjeti osamljenja mogu biti upitni na temelju članka 3. Konvencije (vidi *Ramishvili i Kokhreidze protiv Gruzije*, br. 1704/06, stavak 82., 27. siječnja 2009.). S tim u vezi, Sud ponavlja da države imaju pozitivnu obvezu poduzeti sve mjere opreza za dobrobit osobe lišene slobode kako bi umanjile mogućnosti samoozljeđivanja (vidi, *mutatis mutandis*, *Jashi protiv Gruzije*, br. 10799/06, stavak 62., 8. siječnja 2013.).

34. Sud primjećuje da se ovaj predmet ne odnosi na klasičnu situaciju osamljenja, već na smještaj podnositelja zahtjeva u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari navodno kako bi ga se spriječilo da ozlijedi sebe ili druge. Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva u takvoj prostoriji boravio u dvama ne uzastopnim razdobljima: prvo dvanaest dana u siječnju 2012., a zatim pet dana u veljači 2012., drugi put ruku i nogu vezanih liscama i remenjem.

35. Sud dalje primjećuje da su posebno osigurane prostorije bez opasnih predmeta posebne prostorije, obložene gumom ili drugim mekanim materijalom namijenjene sprječavanju samoozljeđivanja. Smještaj u takvu prostoriju u relevantno je vrijeme bio propisan člankom 135. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, u kojem je takav smještaj naveden kao jedna od mjera sigurnosti u zatvoru (vidi stavak 22 ove presude). Člankom 136. stavkom 8. Zakona o izvršavanju kazne zatvora nadalje je bilo predviđeno da smještaj u tako osiguranoj prostoriji može trajati najdulje 48 sati, iako doduše nije navedeno koliko vremena, ako uopće, treba proteći između dviju uzastopnih odluka o smještaju u tu prostoriju (usporedi Izvješće pučke pravobraniteljice citirano u stavku 23 ove presude).

36. Vlada je tvrdila da je smještaj podnositelja zahtjeva u posebno osiguranu prostoriju bio opravdan jer je postojala stvarna opasnost da bi se mogao nasilno ponašati i ozlijediti sebe ili druge.

37. Međutim, iako Sud može prihvatiti da, s jedne strane, smještaj uznemirenog zatvorenika u prostoriju bez opasnih stvari može biti prikladno rješenje da se takav zatvorenik smiri, ne vidi kako bi takva svrha mogla opravdati produljena razdoblja boravka u takvim posebnim prostorijama (vidi i izvješća CPT-a citirana u stavcima 24 i 25. ove presude, u kojima se oštro kritizira upotrebu posebno osiguranih prostorija od strane hrvatskih zatvorskih vlasti s ciljem kažnjavanja), osobito u uvjetima opisanim u nastavku (vidi stavak 39 ove presude).

38. Sud stoga smatra da, iako su prvotno možda postojali valjani razlozi za smještaj podnositelja zahtjeva u posebno osiguranu prostoriju kako bi se spriječilo samoozljeđivanje, njegovi boravci u toj prostoriji dulje vrijeme, 12 odnosno pet dana, ukazuju na to da je svrha njegova boravka bila kažnjavanje i da se ne može opravdati razlozima koje je navela Vlada (usporedi, *mutatis mutandis*, *Ciorap protiv Moldavije*, br. 12066/02, stavak 83., 19. lipnja 2007.).

39. Kada je riječ o uvjetima u posebno osiguranoj prostoriji, iako se Vlada nije složila s podnositeljevim opisom niske temperature tvrdeći da je u prostoriji postavljeno grijanje, nije osporila njegove navode da je ondje smješten gol ni da su svjetla cijelo vrijeme bila uključena, što ga je sprječavalo da spava (vidi i nalaze CPT-a citirane u stavcima 24 i 25. ove presude, u kojima se hrvatske vlasti poziva da zatvorenicima u takvim okolnostima osiguraju odjeću otpornu na paranje). Sud je već smatrao da lišenje zatvorenika odjeće može izazvati osjećaje straha, tjeskobe i manje vrijednosti koji ga mogu poniziti ili omalovažiti (vidi *Hellig protiv Njemačke*, br. 20999/05, stavak 56., 7. srpnja 2011.). Prethodno navedeno stoga je zasigurno dodatno pogoršalo već ranjiv položaj podnositelja zahtjeva.

40. Konačno, Sud se slaže s CPT-om da se ne čini da je vezanje podnositeljevih ruku i nogu u posebno osiguranoj prostoriji u razdoblju od četiri dana bilo nužno s obzirom da je već bio smješten u prostor bez opasnih stvari, što je sprječavalo samoozljeđivanje (vidi zapažanja CPT-a u pogledu takvih mjera citirana u stavcima 24 i 25. ove presude). Nadalje, čini se i da je mjera vezanja bila primijenjena u suprotnosti s člankom 138. stavkom 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, prema kojem je vezanje zatvorenika lisicama dopušteno kao mjera sigurnosti u najduljem trajanju od dvanaest sati u dvadeset četiri sata (vidi stavak 22 ove presude).

41. S obzirom na prethodno navedeno, Sud smatra da je produljeni smještaj podnositelja zahtjeva u posebno osiguranoj prostoriji u opisanim uvjetima u ukupnom trajanju od 17 dana predstavljao nečovječno i ponižavajuće postupanje.

42. Stoga je došlo do povrede članka 3. Konvencije po toj osnovi.

## II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE ZBOG ZATVORSKIH UVJETA

43. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da su uvjeti njegova boravka u zatvoru bili nečovječni i ponižavajući, protivno članku 3. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

### A. Dopuštenost

44. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

### B. Osnovanost

#### 1. Očitovanja stranaka

45. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da su uvjeti njegova boravka u Zatvoru u Zagrebu i Zatvoru u Splitu bili nečovječni i ponižavajući. Konkretno, naveo je da u oba zatvora nije imao dovoljno osobnog prostora, da su higijenski uvjeti bili užasni, a hrana je bila loše kvalitete.

46. Konkretno, u Zatvoru u Zagrebu dvadeset i dva sata dnevno boravio je u prenapučenoj sobi, od koje su sanitarni čvorovi bili samo djelomično odvojeni pregradom, zbog čega su mirisi bili nepodnošljivi i nije bilo nikakve privatnosti. Obroci su se također posluživali u istoj prostoriji. U Zatvoru u Splitu podnositelj zahtjeva bio je smješten u prenapučene sobe s pušačima i zatvorenicima koji boluju od hepatitisa C. Vježbanje na otvorenom bilo je ograničeno na manje od dva sata dnevno, a tuširanje mu je bilo dopušteno samo jednom tjedno.

47. Vlada je osporila te navode. Kada je riječ o Zatvoru u Zagrebu, tvrdila je da je tijekom prvih mjesec dana podnositelj zahtjeva bio u Centru za dijagnostiku i stoga je često boravio izvan svoje sobe radi razgovora sa stručnim osobljem i radi liječničkih pregleda. Tijekom drugog boravka u toj ustanovi, od 21. veljače 2012. do 4. siječnja 2013., na raspolaganju je imao od 2,79 do 4,8 m<sup>2</sup> osobnog prostora. Razdoblja u kojima je imao manje od 3 m<sup>2</sup> prostora nadoknađena su velikim brojem drugih aktivnosti, kao što su vježbanje na otvorenom najmanje dva sata dnevno, knjižnica, igre i televizija u zajedničkoj prostoriji.

48. U Zatvoru u Splitu podnositelj je boravio u suhim, toplim i čistim sobama i imao je na raspolaganju od 2,9 do 3,5 m<sup>2</sup> osobnog prostora tijekom različitih razdoblja, o kojima Vlada nije na raspolaganju imala pojedinosti. Međutim, nedostatak prostora bio je nadoknađen dovoljnom slobodom kretanja i prikladnim aktivnostima izvan sobe.

## 2. Ocjena Suda

49. Sud upućuje na načela utvrđena u njegovoj sudskoj praksi u vezi s neodgovarajućim uvjetima u kojima borave osobe lišene slobode (vidi, primjerice, *Muršić protiv Hrvatske* [VV], br. 7334/13, stavci 96. – 101., 20. listopada 2016.). Posebice ponavlja da izrazit nedostatak osobnog prostora u zatvorskoj sobi ima veliku težinu kao čimbenik koji je potrebno uzeti u obzir u svrhu utvrđivanja toga jesu li opisani uvjeti u kojima je boravila osoba lišena slobode bili „ponižavajući” sa stajališta članka 3. i mogu li ukazivati na povredu i kada se razmatraju zasebno i u vezi s drugim nedostacima (*ibid.*, stavci 122. – 141.; vidi i *Ananyev i drugi protiv Rusije*, br. 42525/07 i 60800/08, stavci 149. – 159., 10. siječnja 2012.).

50. Sud primjećuje da je u Zatvoru u Zagrebu podnositelj zahtjeva na raspolaganju imao manje od 3 m<sup>2</sup> osobnog prostora najmanje 152 dana od boravka koji je trajao 432 dana (vidi stavak 5 ove presude; vidi i utvrđenja Suda da je došlo do povrede članka 3. u pogledu boravaka u Zatvoru u Zagrebu u predmetima *Ulemek protiv Hrvatske*, br. 21613/16, stavci 128. – 131., 31. listopada 2019., i *Longin protiv Hrvatske*, br. 49268/10, stavci 60. – 61., 6. studenoga 2012.). Isto vrijedi i barem za dio njegova boravka u Zatvoru u Splitu, u kojem je bio zatvoren 193 dana (vidi stavke 6 i 48 ove presude).

51. Sud je ranije utvrdio povrede u vezi s pitanjima sličnima onima u ovom predmetu (vidi gore navedeni predmet *Muršić*, stavci 151. – 153.; gore navedeni predmet *Ulemek*, stavci 127. – 131.; i *Lonić protiv Hrvatske*, br. 8067/12, stavci 74. – 78., 4. prosinca 2014.). Nakon ispitivanja svih materijala koji su mu dostavljeni Sud ne nalazi nikakvu činjenicu ili tvrdnju koja bi ga mogla uvjeriti da donese drukčiji zaključak o osnovanosti prigovora u ovom predmetu.

52. Stoga je došlo do povrede članka 3. Konvencije u pogledu uvjeta podnositeljeva boravka u Zatvoru u Zagrebu i Zatvoru u Splitu.

## III. OSTALE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

53. Konačno, podnositelj zahtjeva prigovorio je, na temelju članka 3. Konvencije, da su ga 18. siječnja 2012. u Zatvoru u Splitu zlostavljali zatvorski čuvari. Nakon podnošenja inicijalnog prigovora podnositelj je promijenio iskaz ostavljajući otvorenom mogućnost da se navedeni incident možda dogodio 19. ili 20. siječnja 2012. (vidi stavak 8 ove presude).

54. Vlada je tvrdila da se zlostavljanje nikada nije dogodilo.

55. Sud primjećuje da je 20. siječnja 2012. podnositelj zahtjeva primljen u bolnicu navodeći da je „nakon dvodnevnog odbijanja hrane osjetio slabost” i da je „tijekom prisilnog premještanja [iz jedne sobe u drugu] pao i udario glavom”. Liječnik je dijagnosticirao udarac u glavu. Pritom nije iznio nikakve izričite pritužbe da su ga zatvorski čuvari zlostavljali neposredno nakon navodnog incidenta.

56. Sud nadalje primjećuje da podnositelj zahtjeva nije prigovorio zbog navodnog zlostavljanja čak ni nakon što je premješten iz Zatvora u Splitu. Iako je u kaznenoj prijavi iz 2012. tražio da se pribave sigurnosne snimke kako bi se „osigurali dokazi o kaznenim djelima osoblja Zatvora u Splitu” (vidi stavak 17 ove presude), ne može se reći da je takva općenita izjava bez ikakvog konkretnog spominjanja navodnog zlostavljanja kojemu se prigovara bila dovoljno precizna ili detaljna da bi omogućila vlastima da istraže navodni incident.

57. U nedostatku bilo kakvih konkretnih dokaza da se navodno zlostavljanje ikada dogodilo Sud zaključuje da je ovaj prigovor očigledno neosnovan i mora se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

#### IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

58. Člankom 41. Konvencije predviđeno je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

##### A. Šteta

59. Podnositelj zahtjeva potraživao je 50.000,00 eura (EUR) na ime naknade neimovinske štete.

60. Vlada je osporila to potraživanje.

61. Sud podnositelju zahtjeva dosuđuje 15.000,00 EUR na ime naknade neimovinske štete, uz sve poreze koji bi se mogli zaračunati.

##### B. Troškovi i izdatci

62. Podnositelj zahtjeva potraživao je i 1.875,00 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima i 5.750,00 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred Sudom, kao i 805,00 EUR na ime troškova prijevoda.

63. Vlada je osporila ta potraživanja.

64. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je njihova visina razumna (vidi, među mnogim drugim izvorima prava, *L. B. protiv Mađarske* [VV], br. 36345/16, stavak 149., 9. ožujka 2023.).

65. Sud u ovom predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje posjeduje i prethodno navedene kriterije, smatra razumnim dosuditi iznos od 4.000,00 EUR, koji obuhvaća troškove po svim osnovama, uvećan za sav porez koji bi se mogao zaračunati podnositelju zahtjeva.

## IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *utvrđuje* da su prigovori o smještaju podnositelja zahtjeva u posebno osiguranu prostoriju u Zatvoru u Splitu i uvjetima njegova boravka u Zatvoru u Zagrebu i Zatvoru u Splitu dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. Konvencije zbog smještaja podnositelja zahtjeva u posebno osiguranu prostoriju u Zatvoru u Splitu
3. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. Konvencije u pogledu neodgovarajućih uvjeta podnositeljeva boravka u Zatvoru u Zagrebu i Zatvoru u Splitu
4. *presuđuje*
  - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeće iznose:
    - (i) 15.000 EUR (petnaest tisuća eura), na ime naknade neimovinske štete, uz sve poreze koji bi se mogli zaračunati
    - (ii) 4.000,00 EUR (četiri tisuće eura) na ime naknade troškova i izdataka, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju zahtjeva
  - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata na navedene iznose koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda
5. *odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 14. studenoga 2023. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Hasan Bakircı  
Tajnik

Arnfinn Bårdsen  
Predsjednik



PRESUDA VUKUŠIĆ protiv HRVATSKE

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

**ALKEMIST**  
European Translation Agency  
ALKEMIST STUDIO d.o.o.  
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb  
OIB: 72466496524